

चिया-कफी TEA-COFFEE

स्मारिका २०६८

प्रकाशक :

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड

केन्द्रीय कार्यालय, नयाँबानेश्वर, काठमाडौं

National Tea & Coffee Development Board

चिया खेतीका केही तस्वीरहरू

चिया - कफी

TEA - COFFEE

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डद्वारा प्रकाशित

स्मारिका

(राष्ट्रिय चिया दिवस)

२०६९

सम्पादन तथा प्रकाशन

NATIONAL TEA AND COFFEE DEVELOPMENT BOARD

केन्द्रिय कार्यालय, नयाँ बानेश्वर पो.ब.नं. ९६८३, काठमाडौं, नेपाल

फोन: ००९७७-१-४४९५७९२, ४४९९७८६

फ्याक्स: ४४९७९४१

इमेल : Ntcdboard@wlink.com.np

: www.teacoffee.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन

NATIONAL TEA AND COFFEE DEVELOPMENT BOARD

केन्द्रिय कार्यालय, नया बानेश्वर पो.ब.नं. १६८३, काठमाडौं, नेपाल

फोन: ००९७७-१-४४९५७९२, ४४९९७८६

फ्याक्स: ४४९७९४१

इमेल : Ntcdboard@wlink.com.np, www.teacoffee.gov.np

मुद्रक : प्यासिफिक प्रिन्टिङ्ग सोलुसन प्रा.लि.

सम्पर्क फोन : ९८५१०९७६०४

प्रधानमन्त्री

काठमाडौं, नेपाल

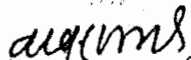
शुभकामना

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डले १५ औं राष्ट्रिय चिया दिवस- २०६९ को अवसरमा चिया-कफी नामक स्मारिका प्रकाशन गर्न लागेको जानकारी पाउँदा मलाई खुसी लागेको छ ।

बहुसंख्यक नेपालीहरूले कृषिलाई नै प्रमुख पेशाको रूपमा लिई आफ्नो जीवन गुजारा गर्दै आएका छन् । कृषिजन्य वस्तुहरू मध्ये प्रमुख नगदेवालीका रूपमा रहेका चिया र कफीले राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा ठूलो टेवा पुऱ्याउँदै आएका छन् । यस अवसरमा चिया र कफी खेतीको विकास र विस्तारको लागि नेपाल सरकार सधैं प्रतिबद्ध रहेको कुरा स्मरण गराउन चाहन्छु । चिया र कफीको व्यवसायिक खेतीको लागि राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डले निर्वाह गरेको भूमिका महत्वपूर्ण छ । आगामी दिनमा यस क्षेत्रको व्यवसायिक विकासमा बोर्डले विशेष योगदान पुऱ्याउने छ भन्ने विश्वासका साथ नेपालमा उत्पादित यी कृषि उपजको विदेशमा हुने निर्यात अझ वृद्धि गर्न सकेमा थप विदेशी मुद्रा आर्जन गरी आर्थिक विकासमा महत्वपूर्ण योगदान पुग्ने अपेक्षा गरेको छु ।

राष्ट्रिय चिया दिवस- २०६९ र सो अवसरमा प्रकाशन हुन लागेको चिया-कफी नामक स्मारिकाको पूर्ण सफलताको कामना गर्दछु ।

वैशाख ८, २०६९

(डा. बाबुराम भट्टराई)

नेपाल सरकार

मा. अकबाल अहमद शाह
कृषि तथा सहकारी मन्त्री

शुभकामना

वैशाख १५ गते राष्ट्रिय चिया दिवसको अवसर पारेर राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डबाट "चिया-कफी" नामक समाजिका प्रकाशन गर्न लागेको थाहा पाउँदा मलाई खुसी लागेको छ।

राष्ट्रको अर्थतन्त्रमा टेवा पुऱ्याउने विभिन्न कृषिजन्य वस्तुहरु मध्ये प्रमुख नगदेवालीका रुपमा रहेका चिया र कफी खेतीको विस्तार र सम्बर्द्धन गर्नु आजको महत्वपूर्ण आवश्यकता रहेको छ। करिब १४९ वर्ष अगाडी नेपालमा प्रवेश गरेको चिया खेतीले व्यवसायिक रुप लिएको करिब ५ दशक मात्र भएको अवस्थामा आज हामी आत्मनिर्भर भई निर्यातमा पनि फड्को मारी सकेका छौं यसले विदेशी मुद्रा आर्जन गरी आर्थिक विकासमा समेत टेवा पुग्न थालिसकेको छ। यसै गरी करिब ७० वर्ष अगाडी गुल्मी जिल्लाबाट प्रवेश गरेको कफीले व्यवसायिक रुप लिएको करिब २ दशक जति मात्र भएको छ। नेपालमा उत्पादित कफी ५५ प्रतिशत सम्म निर्यात हुने गरेको मैले बुझेको छु। यो अति नै राम्रो कार्य भएको छ। यसको विकास र विस्तारका लागि नेपाल सरकार र बोर्ड सधैं अग्रसर रहने छ। विकास क्रममा भएका कमी कमजोरीलाई पहिल्याई सो को निराकरण गरी अझ निरन्तरता दिन यस क्षेत्रमा संलग्न सबैलाई यस स्मारिकाले अभिप्रेरित गर्न सकोस्, भन्दै राष्ट्रिय चिया दिवस २०६९ को सफलताको लागि समेत हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

अकबाल अहमद शाह

मन्त्री

कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

नेपाल सरकार

मा. ओम प्रकाश यादव
राज्यमन्त्री
कृषि तथा सहकारी

फोन : ४२११५२५, ४२११६३५
फ्याक्स : ४२११५३५
सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल ।

शुभकामना

२०६९ स्मारिका

२०५४ साल देखि बैशाख १५ गतेलाई नेपाल सरकारले चिया दिवस मनाउने निर्णय गरे अनुसार आज हामी १६ औं वर्षमा प्रवेश गरेका छौं । यस शुभ अवसर पारेर हामीले प्रत्येक वर्ष "चिया-कफी" नामक स्मारिका प्रकाशन गर्दै आएको कुरा यहाँहरूलाई अवगत भएकै हुनुपर्छ ।

खास गरेर पूर्वाञ्चलमा चिया र पश्चिमाञ्चलमा कफी खेती विस्तार गर्ने सरकारी निति अनुसार अहिलेको अवस्थामा सोहि अनुरूप चिया र कफीको विस्तार र उत्पादन बृद्धि हुदै गर्इरहेको छ । हाम्रो देशमा उत्पादित चिया भारत, पाकिस्तान, बंगलादेश, जर्मन, अमेरिका, जापान, हल्याण्ड आदि देशमा निर्यात गरी विदेशी मुद्रा आर्जन गर्नुका साथै आफ्नो पहिचान गर्न सफल भई सकेको छ । चिया र कफी खेतीको विस्तारबाट अर्थतन्त्रको विकासका साथै रोजगारमा बृद्धि भई किसान वर्गको आर्थिकस्तरमा समेत क्रमश सुधार हुदै गर्इरहेको छ । बोर्डले चिया र कफी खेतीको विस्तार तथा गुणस्तरीय उत्पादनका लागि निरन्तर कार्य गर्दै आइरहेको छ ।

अन्तमा राष्ट्रिय चिया दिवस २०६९ को अवसर पारेर प्रकाशित "चिया-कफी" नामक स्मारिकाले चिया र कफी खेतीमा संलग्न सबैलाई केहि न केहि सहयोग पुऱ्याउन सक्ने आशा एवं विश्वास राख्दै चिया र कफी खेतीलाई विदेशी मुद्रा आर्जन गर्ने प्रमुख नगदे वालीको रुपमा लिई अगाडि बढ्नका लागि अनुरोध सहित सबैमा सफलताको शुभकामना प्रकट गर्दछु ।

ओम प्रकाश यादव
राज्य मन्त्री
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड

(राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड ऐन २०४९ अन्तर्गत स्थापित)

केन्द्रीय कार्यालय

पो.ब.नं. १६८३ काठमाडौं, नेपाल

फोन नं. : ४४९५७९२, ४४९९७०६

फ्याक्स : ४४९७९४१

ई-मेल : ntcdb@hons.com.np

वेब साईट : teacoffee.gov.np

पत्र संख्या :
च.नं.

शुभकामना

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डले विशेष अवसर पारेर प्रकासन गरेको यो स्मारिका तपाईंको हातमा पुर्याउन पाउँदा मलाई असाध्यै खुशी लागेको छ ।

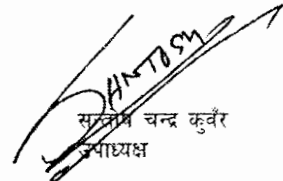
चिया तथा कफी दिर्घकालिन नगदेबाली हो । यसलाई औद्योगिकरण तथा व्यवसायीकरण गर्नसके यसबाट मुलुकले वर्षौसम्म लाभ उठाउन सक्ने थियो । धेरै जनशक्तिलाई रोजगारी दिन सकिने थियो । कृषि पर्यटनलाई विस्तार गर्न सकिने थियो । अनि अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा चिया निर्यात गरि विदेशी मुद्रा भित्र्याउन सकिने थियो ।

चिया र कफीको विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि सरकारी स्तरबाट हुनुपर्ने जति पहल नभएको तथ्यलाई मैले स्वीकार्ने पर्छ । तसर्थ अबका दिनमा हामी, भएका नितीलाई कार्यान्वयनमा लैजाने र आवश्यक पर्ने निती तर्जुमा गर्दै जाने दिशामा अधि बढ्नु पर्दछ । किसानलाई एकिकृत गरि यो खेती तर्फ आकर्षित गर्न बोर्डले आगामी दिनमा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्नु पर्दछ ।

गर्नुपर्ने काम प्रशस्त हुँदा हुँदै पनि स्थापना पश्चात बोर्डले केही सारहनिय काम गरेको छ । न्यून बजेट र जनशक्तिका बावजूद पनि चिया तथा कफीको विस्तार तथा यसको गुणस्तरिय उत्पादनका लागि बोर्डले उल्लेख्य भूमिका खेलेको छ । यद्यपी गर्नुपर्ने काम धेरै छन् ।

चिया तथा कफी निर्यातजन्य उद्योग भएकोले यो निकै संवेदनशिल व्यवसाय हो । सानो त्रुटी अथवा गलत सूचनाले पनि यो क्षेत्रलाई निकै प्रभावित तुल्याउछ । तसर्थ सरकारी स्तरको यो नेतृत्वदायी संस्थालाई राजनैतिक हस्तक्षेपबाट मुक्त गर्नु जरुरी छ । व्यवसायीक तथा दक्षता र सिप भएका व्यक्तिलाई संस्थामा जोगाउन सकियो भने भर्खरै टुसाउदै गरेको चिया तथा कफी बोर्ड राम्ररी हुर्कन पाउने छ ।

१५ औं चिया दिवसको उपलक्ष्यमा हार्दिक शुभकामना !

सन्तोष चन्द्र कुवैर
उपाध्यक्ष

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड

(राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड ऐन २०४९ अन्तर्गत स्थापित)

केन्द्रीय कार्यालय

पो.ब.नं. ९६८३ काठमाडौं, नेपाल

फोन नं. : ४४९५३२२, ४४९९७०६

फ्याक्स : ४४९७२४१

ई-मेल : ntcdb@hons.com.np

वेब साईट : teacoffee.gov.np

पत्र संख्या :

च नं.

दूई शब्द

विगत वर्षहरूमा जस्तै राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डले यस वर्ष पनि २०६९ वैशाख १५ लाई राष्ट्रिय चिया दिवसको रूपमा भव्यताका साथ मनाउन लागेको शुभ अवसर पारेर चिया/कफीसंग सम्बन्धित लेख, रचना तथा आवश्यक तथ्यांकहरू समावेश गरी यो स्मारिका प्रकाशन गर्न पाउँदा हामी सवैलाई खुशी लागेको छ।

नेपालको अर्थतन्त्रमा महत्वपूर्ण भाग ओगटेको कृषि क्षेत्रमा चिया तथा कफीको विकास र विस्तार गर्न सके अवश्य पनि राष्ट्रिय उत्पादनमा बृद्धि भई जनताका आधारभूत आवश्यकता पुरा गर्नुका साथै वैदेशिक मुद्रा आर्जन भई वैदेशिक व्यापार घाटा कम गर्न र स्वरोजगारको अवस्था सृजना गरी युवा शक्तिलाई आफ्नै देशमा परिचालन गरी आत्मनिर्भर भई अर्थतन्त्रलाई समेत महत्वपूर्ण टेवा पुर्याउन सक्नेछ।

आज एकातिर देशका विभिन्न भागको मध्य पहाडी क्षेत्रमा उपयुक्त रूपमा फाइदा लिन सम्भव नभएका बाँभो भिराला, काल्ला पखेराहरूमा चिया तथा कफी खेतीको लागि सुरुवात तथा विभिन्न क्षेत्रहरूमा उत्सुकता साथ अगाडी बढी रहेको हामी पाउँछौं भने अर्कोतिर लामो समय चिया तथा कफी क्षेत्रमा लागेका कृषकहरूले अन्य कृषि वस्तुमा जसरी मल नपाउनु, सरल र सुलभ तरीकाबाट ऋणप्राप्त गर्न नसक्नु, अन्य कृषि क्षेत्रका किसानहरूले पाएको न्यूनतम सेवा सुविधा र अनुदान चिया तथा कफीका कृषकहरूले नपाउनुले कृषकहरू निरुत्साहित पनि भएका छन्। बोर्डलाई प्राप्त हुने सिमित श्रोत साधन वा न्यून बजेटले कृषकका आवश्यकताहरूमा संबोधन हुने कार्यक्रमहरू अति न्यून रूपमा नै रहेकोले सम्बन्धित निकायहरूबाट बेलैमा ध्यान पुर्याउनु पर्ने आजको आवश्यकता छ। नेपाल सरकारले जारी गरेको राष्ट्रिय चिया नीति २०५७ र राष्ट्रिय कफी नीति २०६० लाई आजको परिप्रेक्षमा आवश्यक परिमार्जन सहित प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न सके उत्पादन, प्रशोधन बजार व्यवस्थापन तथा बजारीकरणमा समेत सम्बोधन हुने भएकोले राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड यस कार्यमा लागि परेको जानकारी गराउँदै सम्बन्धित निकायहरूले आ-आफ्नो क्षेत्रबाट आवश्यक सहयोगको लागि ध्यान केन्द्रित गर्न अनुरोध गर्दछु।

अन्तमा पुस्तक प्रकाशनमा भएका त्रुटिहरू सच्चाई ग्रहण गरि दिन अनुरोध गर्दै पुस्तक प्रकाशनमा अहोरात्रखटी जिम्मेवारी वहन गर्नु हुने बोर्डका योजना अधिकृत श्री प्रेम आचार्य तथा अन्य सहयोगी कर्मचारीहरू, लेख रचना उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु हुने सम्पूर्ण लेखकहरू तथा देश भरका चिया तथा कफी उत्पादक, कृषकहरू, उद्योगीहरू, व्यापारीहरू, सहकारी तथा व्यवसायी संघ, संस्थाहरू तथा चिया तथा कफीसंग सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूलाई यहाँहरूले विगत देखि यस क्षेत्रमा पुर्याउँदै आउनु भएको योगदानलाई हृदय देखि धन्यवाद दिँदै आगामी दिनहरूमा पनि थप सहयोगको अपेक्षा गर्दै हाम्रो यो महान राष्ट्रिय चिया दिवसको अवसरमा नव वर्ष २०६९ को सवै सवैको लागि उत्तरोत्तर प्रगति तथा सफलताको हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

धन्यवाद।

रमण प्रसाद पाठक
कार्यकारी निर्देशक

सम्पादकीय

नयां वर्षलाई स्वागत गर्दै चियाका मुनाहरु निस्कीन थालीसके कफीको बोटहरुमा फुलहरु फुलन थालेका छन् । रमणीय छ चिया र कफी क्षेत्र यती बेला । कृषकहरु आफ्नै बारीमा भुल्न थालीसकेका छन् । भापा, इलाम, पांचथर, धनकुटा, तेह्रथुम जिल्लामा फैलिएको चिया खेती हाल सिन्धुपाल्चोक, दोलखा, कास्की, नुवाकोट, रामेछाप ललितपुर जिल्ला सम्म पुगी सकेको छ । त्यसै गरी गुल्मीबाट शुरु भएको कफी खेती पाल्पा, अर्धाखांची, स्याङ्जा, कास्की, सिन्धुपाल्चोक, ललितपुर लगायत करीव ३०/३५ जिल्ला सम्म फैलिसकेको छ ।

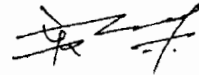
कृषि प्रधान मुलुक नेपालको कृषि क्षेत्रलाई विस्तार र विविधरण गरी बढी उद्योगमुखी, निर्यातजन्य र व्यवसायीक बनाउन नगदेवाली चिया र कफी जस्ता उपजहरुले महत्वपूर्ण भुमिका खेल्ने कुरा निश्चित छ । यस परिप्रेक्षमा देशका सम्भाव्य भु-भागमा कसरी चिया र कफी खेतीलाई उद्योगको रुपमा विस्तार गरी निर्यात अभिवृद्धि तथा कृषकहरुको आय बृद्धि गर्न र वातावरणीय दृष्टिकोणले हरीयाली बढाउने लगायतका कार्यमा ठोस योगदान पुर्याउन सकिन्छ भन्ने तर्फ सम्बन्धीत हामी सवैको ध्यान जानु जरुरी छ । यस क्षेत्रको विकास, विस्तार तथा गुणस्तरीय उत्पादनका लागि नेपाल सरकारका तर्फबाट आवश्यक सकारात्मक भुमिका रहने नै छ ।

चिया र कफी दुवै नगदे कृषीवाली भित्र पर्दछन् । साथै नेपालमा उत्पादीत पहाडी चिया र कफीको मुख्य बजार भनेको वाहिरी मुलुकनै रहेको छ । आज विश्वको माग भनेको अर्गानिक उत्पादन रहेको परिप्रेक्षमा हामी सवैले यही बुझी चिया, कफी खेतीलाई पुर्ण रुपमा अर्गानिक खेती गर्ने र प्रमाणीकरण गर्दै लग्नेमा प्रण गरी गुणस्तरीय उत्पादनमा जोड दिदै जान सकेको खण्डमा हाम्रो आर्थिक सुधार मात्र हैन देशकै अर्थतन्त्रमा टेवा समेत पुग्ने कुरामा कसैको दुईमत हुन सक्दैन ।

यस स्मारीका प्रकाशनमा भएका भाषागत, प्राविधिक एवं अन्य त्रुटीहरु लगाएत वोर्डका कमी कम्जोरीहरु औल्याई दिनुभए रचनात्मक सुभावहरु हामीलाई स्वीकार्य हुनेछन् ।

अन्तमा यस पुस्तकमा प्रकाशित सामाग्री सवैको लागि उपयोगी बन्न सकोस साथै सवैमा शुभकामना नव वर्ष २०६९ तथा राष्ट्रिय चिया दिवसको ।

धन्यवाद ।

विषय-सूची

क्र.सं.	लेख रचना	लेखक	पृष्ठ
१.	Strength, Weaknesses, Opportunities...	- Santosh Chandra Kunwar	१
२.	राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड तथा चिया र कफी क्षेत्रमा ...	- प्रेम आचार्य	३
३.	नेपाली अर्गानिक कफी र भोलीको चुनौती	- ढकेश्वर घिमिरे	१३
४.	प्राकृतिक खेती प्रणाली विश्व बजारको माध्यम	- टंक प्रसाद ओली	१७
५.	चिया खेतीमा प्रयोग हुने प्राविधिक पक्षहरू	- इन्द्र प्रसाद अधिकारी	२१
६.	A way to go	- Binod Acharya	28
७.	Coffee Production and Export Availability in Nepal	- Dr. Suman Kumar Regmi	३०
८.	प्राङ्गारिक कफी उत्पादनको महत्त्व तथा आवश्यकता	- कृष्ण बहादुर थापा	३८
९.	चिया बालिमा माटो व्यवस्थापन	- भीम प्रसाद निरौला	४१
१०.	Effect of different organic manures on plant nutrient content in coffee leaf	- Krishna B. Thapa ¹ , Bishnu D. Joshy ² , Raghupati Chaudhary ³ and Durga D. Paudel ⁴	४६
११.	Technology Behind Tea Processing	- Dr. Pallavi Singh	५१
१२.	सेतो गबारो		५२
१३.	केन्द्रीय चिया सहकारी संघ लिमिटेड नेपाल एक चिनारी	- रविन राई	५६
१४.	नेपालमा उत्पादन भएको चिया बिक्रीको लागि अक्सन प्रणाली आवश्यकता	- रामवतार शाह	६२
१५.	चियाखेतीबाट हुने फाइदाहरू	- थिर बहादुर कटुवाल	६३
१६.	नेपाल कफी व्यवसायी महासंघको संस्थागत...	- गोपी प्रसाद ढुङ्गाना	६४
१७.	राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड अन्तरगत सञ्चालित...		६७
१८.	चिया तथा कफी विकास बोर्डबाट भए गरेका कार्यहरूको जानकारी		७४
१९.	चिया कफी सम्बन्धी तथ्याङ्कीय विवरण एवं संघ संस्थाहरूको नाम ठेगाना		७६
२०.	राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड कार्यकारी समिति		९८
२१.	चिया तथा कफी सम्बन्धी कार्यक्रमहरूको केही फोटो भलक		

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डले संकलन गरी प्रकाशन गरेका यस पुस्तिकाका लेखहरू लेखकका व्यक्तिगत धारणा हुन् । यी लेखहरूको आधिकारीता र सूचना श्रोतहरू लेखक स्वयं हुनेछन् ।

Strength, Weaknesses, Opportunities & Threats of Nepali tea identified by NTIS.

Santosh Chandra Kunwar

Strengths	Weaknesses
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Very favorable climatic and geographical conditions for developing better quality and specialty product ⇒ Code of conduct drawn up to achieve GAP/GMP and fair Trade practices ⇒ Farmers cooperatives willing to work together ⇒ Contribution to poverty alleviation ⇒ Environmentally friendly ⇒ Growing demand in global market ⇒ Institutions are in place to support the sector ⇒ Private Sector driven with donor Support ⇒ Government Grants and subsidies on land lease, plant material, tools and machinery, loans at attractive interest rates ⇒ Low labour cost 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Low yield of cultivation areas ⇒ poor quality chemicals (Insecticides and pesticides), overuse, and incorrect application ⇒ Lack of technical schools and weak research facilities ⇒ No central auctioning system and inaccessibility of Nepalese tea to Indian auction markets ⇒ Shortage of tea processing capacity with proper standards (Some factories and packing plants are unsuitable for tea processing and pose health hazards) ⇒ Scarcity of skilled personnel and expertise ⇒ Inconsistent quality of product to meet buyers" demand ⇒ Lack of facilities and standardized quantities to prepare large consignments for export ⇒ High transportation costs ⇒ Irregular supply of electricity ⇒ Financing difficulty ⇒ Delayed VAT refund ⇒ Inadequate market information ⇒ Lack of well-equipped and accredited laboratories ⇒ Lack of a national organic certification system
Opportunities	Threats
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ New and rapidly expanding global market for organic green tea ⇒ Large areas with young tea bushes and availability of land for expansion and new planting ⇒ Existence of new organically certified growing areas for bio-organic tea ⇒ Good brand image, including G1, Could be established especially in view of the deteriorating image of Darjeeling (India) tea ⇒ Support available for obtaining internationally recognized certification for new and existing factories ⇒ World market prices are expected to rise 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Loss of credibility with major buyers due to poor performance by exporters, including failure to meet requirements of delivery samples ⇒ Lack of human resources, especially in quality control and export marketing, contributing to loss of credibility ⇒ Deteriorating infrastructure ⇒ Very high dependence on Indian market

Actions

- ⇒ Improve transportation of green leaf from farm to factory by: a) Constructing access roads to tea plantation pockets; b) importing commercial vehicles suitable to the industry on duty-free basis, c) introducing improved plucking bags to keep the leaf intact.
- ⇒ Encourage establishment of new factories to increase domestic capacity for processing green leaf.
- ⇒ Improve quality control through measures such as farmers ensuring that their pluckers follow the practice of selective plucking and factories are very strict in their control of leaf intake and reject all unsuitable and damaged leaves at factory door.
- ⇒ Increase vigilance on the indiscriminate use of chemicals and pesticides. Control import of inferior quality inputs (Substandard and banned products)
- ⇒ The NTCDB must develop a scheme to register all tea farmers and processors, however small their operation. Undertake regular inspections of premises so that inferior, substandard, and polluted products are not sent to market whether export or domestic.

10 Most Attractive Markets for Tea Export Potentials

Egypt	UAE	Russia	USA	UK	Iran	Pakistan	Germany	Kazakhstan	Australia
-------	-----	--------	-----	----	------	----------	---------	------------	-----------

Source: NTIS 2010

EU	Russian Federation	United Kingdom	United States	USE	Egypt	Pakistan	Iran	Japan	Saudi Arabia
----	--------------------	----------------	---------------	-----	-------	----------	------	-------	--------------

Source: FAOSTAT

Vice Chairman
National Tea & Coffee Dev. Board

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड तथा चिया र कफी क्षेत्रमा भए गरेका काम, समस्या र समाधानका उपायहरू

- प्रेम आचार्य

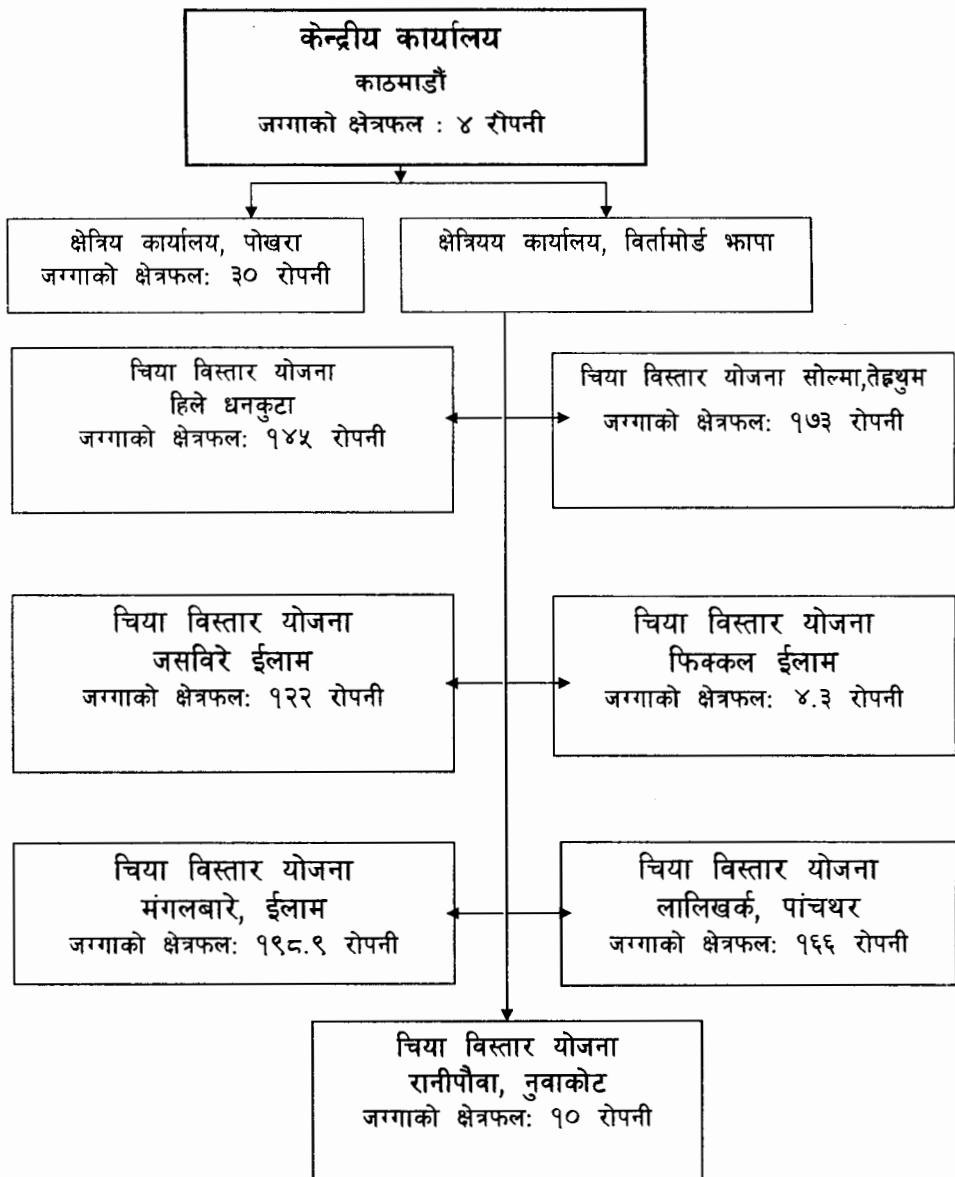
परिचय

राष्ट्रियस्तरमा चिया तथा कफी उद्योगको विकास सम्बन्धि योजनाहरूको तर्जुमा गरी निजी तथा सरकारी क्षेत्रमा संचालित चिया तथा कफी उद्योगलाई सुव्यवस्थित प्रभावकारी एवं सवल बनाउन राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डको स्थापना २०४९ सालमा गरिएको हो । यस बोर्डले चिया तथा कफीको खेती र प्रशोधन गर्ने कार्यमा सामन्जस्य ल्याउने, आधुनिक प्रविधिको प्रयोगद्वारा उच्च गुणस्तरको चिया तथा कफी उत्पादन गर्ने र बजार व्यवस्थापन तथा निकासी पैठारी गर्नको लागि एक ठोस नीति निर्माण गरी देशमा भएका चिया तथा कफी उद्योगको योजजाबद्ध रूपमा विकास गर्ने मुल उद्देश्य राखेको छ ।

उद्देश्यहरू

- चिया तथा कफी उद्योगको विकासको लागि उत्पादन प्रशोधन बजार व्यवस्थापन तथा निकासी पैठारी सम्बन्धि नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने र गराउने ।
- चिया तथा कफी खेतीमा देखा परेका समस्याहरू समाधानका उपायहरू पत्ता लगाउने ।
- चिया तथा कफी उद्योगको विकासको लागि चिया तथा कफीको उत्पादन र प्रशोधनका लागि आवश्यक पर्ने सामाग्रीहरूको आपूर्तिको व्यवस्था गर्ने र गराउने ।
- चिया तथा कफी उद्योगको विकासको लागि तालिम तथा अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गरी चिया तथा कफी उद्योगमा कार्यरत व्यक्ति वा संस्थाहरूलाई आधुनिक प्राविधिक ज्ञान प्रशिक्षण र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- चिया तथा कफी उद्योगको विकासको लागि अध्ययन अनुसन्धान गर्ने र गराउने
- चिया तथा कफी उद्योगको क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरूसंग समन्वय गर्ने ।
- चिया तथा कफी उद्योगलाई सहयोग पुर्याउने ।

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डको संगठन तालिका

सोलुखुम्बु जिल्ला र ओखलढुङ्गा जिल्लामा कार्यालय स्थापनाको लागि जग्गा खरिद गरिएको ।

चियाको वस्तुस्थिति

हाम्रो चिया उद्योगको समग्र र यथार्थ तथ्याङ्क तत्काल उपलब्ध हुन नसके पनि अर्थोडक्स चियाको ९० देखि ९५ प्रतिशत तथा सि.टि.सी चियाको आधा उत्पादन निर्यात गर्नुपर्ने स्थिती रहेको छ । आन्तरिक बजारमा रहेको चियाको वितरण प्रणालीमा आवद्ध व्यापारीको सिमीत संख्या रहेको हुंदा मौसमी अर्थात मुख्यत साउन, भाद्र, आश्विनमा उत्पादन हुने यस उद्योगमा आवश्यक पर्ने ठुलो मात्राको पुंजी आफैमा एउटा जटिल समस्या रहेको हुंदा यस्को समेत प्रभाव मुल्यमा पर्न गई आन्तरिक बजारले यस उद्योगलाई सहयोग पुर्याउन सकीरहेको देखिन्न ।

छिमेकी मुलुक जसले प्रति किलो रु ५ देखि ६ रुपैया अनुदान दिई समरक्षण गरेको छ र जुन देशमा उत्पादन लागत पनि कम छ त्यसै देशमा निर्यात गर्नुपर्ने नेपाली चियाको अवस्था स्वस्थ स्वरूप सुदृढ होला भन्न कठिनाई नै हुन्छ । चिया क्षेत्रमा राष्ट्रको लागनीको मात्रा आवद्ध किसान र यसमो निर्भर हजारौको संख्याको ग्रामीण जनताहरुलाई राहत पुर्याइएन भने नेपालको चिया उद्योग को भविष्य उज्जल हुने कुनै सम्भावना नरहेको पाईन्छ ।

हाम्रो जस्तो भुपरिवेष्टीत जलस्रोतको धनी देश, नदी, खोला, भरना, हिमाल र पहाडको सौन्दर्यले सजिएको छ । जहांको मुख्य आम्दानीको श्रोत कृषि हो । त्यसै अनुरूप करीब १४९ बर्ष देखि सुरुवात गरीएको नगदे खेती चियाले नेपालको पुर्वि जिल्ला भापा, धनकुटा, इलाम, तेह्रथुम र पांचथरलाई स्वदेशमा मात्र नभई अन्तराष्ट्रिय स्तरमा पनि पहिचान गराइसकेको छ । साथै हाल संखुवासभामा दोलखा, नुवाकोट, कास्की, सिन्धुपाल्चोक, सोलु, रामेछाप, ओखलढुङ्गा आदी जिल्लाहरुमा समेत चिया खेतीको प्रारम्भ भइसकेको पाईन्छ ।

चिया खेती सम्बन्धी केही जानकारी

- नेपालमा चिया खेतीको सुरुवात वि.स. १९२० बाट भएको हो ।
- चियाको विकासका लागि संस्थागत रुपमा वि.सं. २०२३ सालमा नेपाल चिया विकास निगमको स्थापना भयो ।
- नेपाल चिया विकास निगम व्यवसायीक संस्था भएकोले निगमलाई नीजिकरण प्रकृयामा लगी चियाको योजनाबद्ध विकासका लागि वि.स. २०५० सालमा राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डको स्थापना भयो ।
- नेपालमा आ.व. २०६७/०६८ मा १७४३७९३३ के.जी चिया उत्पादन भयो ।
 - अर्थोडक्स चिया उत्पादन २२४२७३६ के.जी ।
 - सि.टि.सी. चिया उत्पादन १५१९५१९७ के.जी ।
- आ.व २०६७/०६८ मा कुल चिया रोपण क्षेत्रफल १७४५१ हेक्टर ।
 - अर्थोडक्स चिया रोपण क्षेत्रफल ८१२० हेक्टर ।
 - सि.टि.सी. चिया रोपण क्षेत्रफल ९३३१ हेक्टर ।

- नेपाल चियामा आत्मनिर्भर भई निकासी गर्न समेत सक्षम भई सकेको छ ।
- आ.व. २०५७/०५८ मा मुल्य रु २३०८४०००। रकम बराबरको ६९.५ मे.टन चिया निर्यात भएको थियो भने आ.व. २०६७/०६८ मा मुल्य रु १५४९८९१०००। रकम बराबरको १०५३३ मे.टन चिया जर्मन, अमेरिका जापान, पाकिस्तान, भारत आदी मुलुहरुमा निर्यात भएको छ ।
- आ.व. २०५७/०५८ मा रु ९,८०,००,०००/ बराबरको चिया आयात भएको थियो भने २०६७/०६८ मा रु ४०८०४०००/ मात्रको चिया आयात भएको छ ।
- नेपालमा चिया खेती भएका मुख्य जिल्लाहरु: भ्वापा, इलाम, पांचथर, धनकुटा र तेह्रथुम हुन् ।

आ.व. ०६७/०६८ सम्ममा दोलखा, नुवाकोट, रामेछाप, सिन्धुपाल्चोक, सोलु, कास्की, संखुवासभा ताप्लेजुङ्ग जिल्लाहरुमा चिया खेतीको सुरुवात भई सकेको छ । चिया क्षेत्रमा लगभग ४०,००० भन्दा बढी मानिस संलग्न छन् । यसरी नै ४५००० कृषकसमेत संलग्न छन् ।

चिया प्रशोधन कारखाना

चियालाई ग्रिन गोल्डको नामबाट पनि जान्न सकिन्छ । राम्रो आमदानी दिने बैदेशीक मुद्रा आर्जन गर्ने र देशको आर्थिक स्तरमा समेत सहयोग प्रदान गर्ने नेपालको चिया खेती अहिले ठुलो समस्यामा परेको छ । हजारौं कृषकहरु यस खेती तर्फ आकषित भई आफ्ना भुमीहरुमा चिया लगाई सकेका छन् । अहिले कृषकहरुले उत्पादन गरेका हरियो पत्ति विक्री गर्न र विक्री भए पनि उचित मुल्य पाउन सक्का छैनन् । भ्वापा र इलामको फिक्कल क्षेत्रका किसानहरु बाध्य भएर भारतीय बोर्डर तर्फ हरिया पत्ती विक्री गरिरहेका छन् । तर यो नेपालको चिया खेतीको लागि दुखदायी हो । नेपालमा अहिले करीब १७४५१ हजार हेक्टर जमिनमा चिया खेती लगाई सकिएको छ, जस मध्ये करीब ८१२० हेक्टर पहाडमा र ९३३१ हेक्टर तराइमा क्षेत्रफलमा चिया लगाईएको छ । यो क्रम अझै दिन दिनै बढ्दै जान अनुमान गरिएको छ । यसरी चिया खेतीको विस्तार संगै नयां चिया प्रशोधन कारखानाहरु स्थापना गर्ने लगनपर्ने देखिन्छ भने पुराना प्रशोधन कारखानाहरुको क्षमता बृद्धिको लागि सुदृढिकरण गर्नु लगन पर्ने हुन्छ । साथै नेपाल सरकारबाट सहकारी माध्यमबाट वा चिया समुहको आधारमा आवश्यक चिया प्रशोधन कारखाना स्थापनामा अनुदान सहयोग पुर्याइ चिया प्रशोधन कारखाना स्थापना भएमा पत्तीको उचित मुल्य कृषकहरुले पाउन सक्नेछन् । हालको अवस्थामा छिमेकी मुलुकमा हरियो पत्ती बेच विखन गर्नु पर्ने बाध्यता बाट कृषक मुक्त हुने छन् । साथै चिया कृषक, फ्याक्ट्री र चिया निर्यात कर्ताको सहयोगमा नेपालमा चिया खेतीको विकास तथा विस्तार हुन जाने छ । हरियो चिया पत्तिको समस्या र समाधानका उपायहरु निम्न रहेको छ ।

चिया क्षेत्रमा देखा परेका समस्या

- साना किसान सत्या, उद्योग, मझौला किसान, चिया उत्पादन, गणण आन्तरीक व्यपनको यथार्थ तथ्याडं संकलनका लागि प्रजेट पर्याप्त नहुनु ।

- चिया क्षेत्रमा श्रम ऐन लागु गर्नु ।
- चिया ऋणको व्याजदर बढी हुनु ।
- बैंक ऋणमा सरलीकरण नहुनु ।
- सहकारी प्रशोधन कारखानाका लागि अनुदानको व्यवस्था नहुनु ।
- बजार प्रवर्द्धनका लागि अन्तराष्ट्रिय स्तरको गोष्ठी, मेला प्रदर्शनीमा कर्मचारी, कृषक, व्यवसायीको सहभागीको लागि बजेट व्यवस्था नगरिनु ।
- चिया क्षेत्रमा संचार सिंचाई विद्युत तथा बाटोको पुर्वधार नहुनु ।
- बैंक ऋणमा ६६ महिनामा व्याज बुझाउनु पर्ने प्रावधान लागु नहुनु ।
- दक्ष जनशक्तिको कमि भएको कारण जनशक्ति थप गर्न बजेटको सम्बोधन नहुनु ।
- ग्रेस प्रिरियड नहुनु ।
- अनुसन्धान केन्द्रको स्थापनाको लागि बजेट नहुनु ।
- चिया नीति, नीति कार्यान्वयन निर्देशिका, चिया लोगो वोर्डबाट तयार भईसक्दा पनि सरकारबाट कार्यान्वयनका लागि सम्बोधन नहुनु ।
- कृषक उद्योगीहरुको सुविधा तथा कार्य विभाजन नतोकिनु ।
- पुन रोपणमा अनुदान नहुनु ।
- हरियो पत्तिको मुल्यमा समय समयमा हुने द्वासले पत्ति उत्पादकले उत्पादन लागत उठाउन नसकि प्रत्येक वर्ष अशान्ति उत्पन्न हुनु ।
- तयारी चियालाई भारत तथा पाकिस्तानको बजार मुल्यसंग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने क्षमता बढाउने उत्पादन लागत भित्र पर्ने कर दस्तुर र विद्युत महशुलमा लगातार बृद्धि हुनु ।
- चिया उत्पादक मुलुकमा सरकारले दिए जस्तै सहयोग र संरक्षण नहुनु ।
- चिया संग सम्बन्धित रसायन तथा औषधी आयात गर्न सम्बन्धित संघको सिफारीसमा वोर्डले अनुमती दिने व्यवस्था नहुनु ।
- चिया र कफीमा भएका लगानी पारदर्सि नहुनु ।

कफीको वर्तमान अवस्था.

परिचय:

- नेपालमा कफी विक्रम संम्बत १९९५ मा हिरा गिरीबाट शुरुवात ।
- २०३२ बाट सरकारी तवरबाट शुरुवात ।
- २०४७ बाट कृषकहरुको संगठन स्थापना ।
- २०५० मा राष्ट्रिय चिया तथा कफी बिकास बोर्डको स्थापना ।
- हाल ४० जिल्लामा कफी खेती गरिएको ।
- करीब २६५०० हजार कृषकहरु संलग्न ।
- हाल कफीको प्रशोधन निर्यात तथा बजार खपत बढाउनका लागी १५भन्दा वडी संघ संस्थाहरु स्थापित रहेका छन् ।

वर्तमान अवस्था

- २०५१।०५२ मा १६३ हेक्टर क्षेत्रफलमा लगाइएको कफी २०६७।०६८ सम्म १७५२ हेक्टर पुगिसकेको
- २०५१।०५२ मा १३ मे.टन. ड्राइ चेरी उत्पादन भएकोमा २०६७।०६८ मा ४०१.५ मे.टन. ग्रीनवीन कफी उत्पादन भएको छ।
- २०५१।०५२ मा १४.६६ मे.टन. ग्रीनवीन कफी निर्यात भएकोमा २०६७।०६८ मा २८० मे.टन ग्रीनवीन कफी निर्यात भएको, क्रमश निर्यातमा बृद्धि हुदै गरेको छ।

कफीको न्यूनतम सहमत मूल्य

आ.ब.	ताजा चेरी रु	सुख्खा चेरी रु	पार्चमेन्ट रु
२०६४/०६५	२७	२० देखि ८०	१४२
२०६५/०६६	२७	२० देखि ८०	१४२
२०६६/०६७	३०	२० देखि ८०	१५०
२०६७/०६८	३५	२० देखि ९०	१७०

समस्याहरू:

- कफी सम्बन्धि अनुसन्धानकेन्द्र नभएको
- कफी प्रवर्द्धनका लागि राष्ट्रिय बजेट नहुनु।
- एकै मन्त्रालय अन्तर्गत कफीको काम गर्न २ निकाय बीच समन्वय नभएको।
- कफीको गुणस्तर व्यवस्थापनका लागि बोर्ड अन्तर्गत आधारभूत उपकरण एवं परिक्षण ल्याव नभएको।
- कार्य गर्न बजेटको कमी।
- कफी नीति, नीति कार्यान्वयन निर्देशिका, कफी लोगो बोर्डबाट तयार भईसकदा पनि सरकारबाट कार्यान्वयनका लागि सम्बोधन नहुनु।
- दक्ष जनशक्तिको कमि भएको कारण जनशक्ति थप गर्न बजेटको सम्बोधन नहुनु।
- ग्रेस प्रिरियड नहुनु।
- अनुसन्धान केन्द्रको स्थापनाको लागि बजेट नहुनु।
- बजार प्रवर्द्धनका लागि अन्तराष्ट्रिय स्तरको गोष्ठी, मेला प्रवर्द्धशनीमा कर्मचारी, कृषक, व्यवसायीको सहभागीको लागि बजेट व्यवस्था नगरिनु।

चिया र कफीको विकासका लागि चालिनुपर्ने कदमहरू

- चिया र कफीको रणनीतिक कार्य योजनाको कार्यन्वयन गर्न बजेटको व्यवस्था गर्नु पर्ने चिया र कफी संग सम्बन्धित दक्ष प्राविधिकहरूको कमी भएकाले, तालिम प्राप्त प्राविधिकहरूलाई प्रत्येक कफी उत्पादन पकेटमा नियुक्त गरी कफीको प्रवर्द्धनमा सहयोग गर्नु पर्ने ।
- चिया र कफी अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गरी चिया र कफीको गुणस्तरीयता पहिचान गर्न सकिने ।
- चिया र कफी क्वालिटी टेष्टिङ्ग ल्याब स्थापना गर्नु अत्यन्त जरुरी जसबाट नेपालमा उत्पादित चिया र कफीको गुणस्तिर थाहा पाउन सकिने र अन्तराष्ट्रिय माग अनुसारको गुणस्तिर कायम गर्न सहयोग पुग्ने ।
- गुणस्तरीय चिया र कफी उत्पादन बाट निर्यात बृद्धि हुन गई सरकारी राजस्व समेतमा उल्लेख्य बृद्धि हुन जाने ।
- राष्ट्रिय चिया र कफी नीति अनिवार्य रूपमा लागु गर्न नेपाल सरकारबाट प्रतिवद्धता भएमा बोर्ड आत्मनिर्भर तिर अगाडि बढ्ने साथै चिया र कफी क्षेत्रमा सञ्चार यातायात विद्युत जस्ता कार्यहरूको विकास हुने ।
- दक्ष जनशक्तिको अभाव भएको हुंदा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई तालिमको व्यवस्था भएमा समस्या समाधानमा सहयोग हुने ।
- अन्तराष्ट्रिय संघ सस्थाहरूबाट चिया र कफी खेतीमा गरिने लगानी बोर्डसंग समन्वय गरि गरिएमा दोहोरोपन हुन बाट बचाई उक्त लगानीलाई बढी प्रभावकारी बनाउन सकिने ।
- चिया र कफीसंग सम्बन्धित उपकरण मल खाद जस्ता आवश्यक सामाग्रीहरू बाहिरबाट निर्यात गर्नुपर्दा भन्सार सुविधा उपलब्ध गराउन सकेको खण्डमा कफीसंग सम्बन्धित व्यवसायीहरूलाई विशेष सुविधा हुन गई प्रशोधन कारखानाहरू समेत बृद्धि हुदै जाने ।

चिया र कफीमा देखिएका समस्या समाधानका उपायहरू

- चिया, कफी खेती तथा उद्योगमा ५ प्रतिशत व्याजमा मा ऋण उपलब्ध गराउनु पर्ने ।
- कृषि विकास बैकले मासिक रूपमा लिदै गरेको व्याजलाई ६/६ महिनामा बुझाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- चिया र कफी बगानमा आवश्यक पर्ने मलखादमा ५० प्रतिशत र साना किसान तथा मझौला किसानमा मलखाद अनुदानमा उपलब्ध गराउनुपर्ने ।
- चिया, कफीलाई आवश्यक पर्ने किटनाशक औषधी, उपकरणहरूको साभ्ना पसल नेपालमा खोलीनु पर्ने, विदेशबाट आयात गर्दा भन्सार र मुल्य अभिवृद्धि कर हटाउनुपर्ने ।
- सरकारले विशेष अनुदानको व्यवस्था गरी सहकारी चिया प्रशोधन कारखानाको स्थापनाको लागी थालनी गर्नुपर्ने ।
- विद्युत, बाटो सिंचाई आदीमा सरकारबाट विशेष ध्यान दिई, अनुदानको कार्य गरीनु पर्ने
- चिया, कफीको अन्तराष्ट्रिय बजारको लागी बाहिरी मुलुकमा बजार प्रवर्द्धन डेक्स खोलीनका

लागी आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्ने र अन्तराष्ट्रिय स्तरको गोष्ठी सेमीनार मेला आदीमा भाग लिने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।

- हरियो पत्तिको विक्री मुल्य भन्दा लागत मुल्य बढी पर्ने गर्नामा उक्त फरक रकम अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्थाका लागि एक विशेषकोषको स्थापना गर्नुपर्ने ।
- हरियो चिया पत्तीमा लगाइदैं आएको आयकर यथासम्भव हटाउनु पर्ने वा भारतमा भए सरह गरीनुपर्ने ।
- चिया अनुसन्धान केन्द्रको स्थापना गरी माटो जांच, विकसित नर्सरी, रोग किराको पहिचान, उत्पादकत्व, जातिय पहिचान तथा प्राङ्गगारीक मूल उत्पादन गर्न कृषिको ठोस कार्यक्रम थालनी गरीनुपर्ने सो कार्य बोर्ड अन्तर्गत चिया विस्तार योजना फिक्कल इलामबाट थालनी भई सकेको र आगामी वर्षहरुमा हिले धनकुटा र भ्वापामा सो सम्बन्धी कार्यालय स्थापना एवं संचालनका लागि बजेट ब्यवस्था गरिनु पर्ने ।
- अन्य कृषि वाली (धान उखु) मा जस्तै चिया र कफीमा श्रम ऐन लाग्ने व्यवस्था हटाउनु पर्ने ।
- चिया,कफी क्षेत्रमा लागेका चिया,कफी उद्योग साना किसान, मझौला किसान, रोपण क्षेत्रफल, उत्पादन तथा राष्ट्रिय बजारको पहिचानको लागि समिति खडा गरी कार्य गरीनुपर्ने ।
- बैकबाट ऋण प्रवाह गर्दा बगानको सम्पूर्ण भु भागको मुल्याङ्कन गरी ऋण प्रवाह गरीनु पर्ने ।
- हदबन्दी सम्बन्धमा जिल्ला स्थित भुमिसुधार कार्यालाई जिम्मेवारी दिई हदबन्दीलाई सरलीकरण गरिनुपर्ने ।
- राष्ट्रिय चिया,कफी नीतिलाई बैज्ञानिक पारदर्शी र दिर्घकालिन रुपमानै प्रभावकारी हुने गरी लागु गरीनुपर्ने ।
- चिया र कफीलाई प्राथमिकता उद्योगमा समावेश गरी राज्यबाट पाउनुपर्ने सबै छुट सुविधामा निरन्तरता दिने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने ।
- चिया र कफी बगानमा पुन रोपणको लागि ५० प्रतिशत अनुदान दिने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने ।
- चिया,कफीको उद्योग दर्ता, वोर्डमा भइसकेपछि हदबन्दी र बर्गिकृत कार्यक्रमबाट प्रभाव नपर्ने गरी मालपोत मिनाहा गर्नुपर्ने ।
- चियामा काम गर्ने मजदुरको लागि आवास (तगबचतभच) रासन कार्ड खरिद गर्ने कृषक/उद्यमी वा व्यवसायीलाई अनुदानको व्यवस्था गरिनुपर्ने ।
- चिया,कफीमा प्रयोग हुने औषधी तथा उपकरण वोर्डको सिफारीसमा व्यवसायीले आफै खरीद गर्न पाउनुपर्ने व्यवस्था गर्ने ।
- चिया तथा कफि बिकास बैक स्थापना गरिनु पर्ने ।
- अनुसन्धान कार्यकोलागी प्राविधिक कर्मचारी दरबन्दी थप गर्नु पर्ने ।
- कफि अनुसन्धान केन्द्र स्थापनाको लागि आवश्यक बजेट ब्यवस्था गरिनु पर्ने ।

बोर्डबाट भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू

- चिया तथा कफीकोक्रमसः ५ र ३ वर्षे कार्यरणनीतीयोजना तैयार गरीएकोबजेट व्यवस्था भएमा सहकारी संस्थाहरुलाई प्रत्यक्षाफाइदा पुग्ने छ त्यसै गरी रोजगारीमा बृद्धि हुनेछ र आयश्रोतमा क्रमश बृद्धि हुदै जानेछ ।
- चिया तथा कफी निती र निर्देशिका तैयार गरीएको ।
- नेपाली चिया तथा कफीको पहिचान कायम गर्ने Trademark तैयार गरीएको।
- नेपाललाई International Tea Committee को सदस्यता प्राप्त भएको ।
- नेपाललाई International Coffee Organization को Observer सदस्यता प्राप्त भइ वार्षिक बैठकमा भाग लिएको र सदस्यताका लागि पहल भएको ।
- विभिन्न देशका Tea & Coffee Board संग परस्पर सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गरेको
- नेपालको विभिन्न सरोकारवाला निकायसंग Co- Ordination गरी चिया तथा कफीको उत्पादन, अध्ययन, अनुसन्धान समेतको क्षेत्र विस्तार भएको ।
- बोर्डको विनियमावलीलाई समय सापेक्ष बनाई लागु गरिएको ।
- बोर्डको भौतिक सम्पत्तिमा अभिवृद्धि गरी लगभग ४० करोड सम्म पुर्याई सेवा तथा सुविधा विस्तार गरिएको ।
- बोर्डका १९ जना कर्मचारी तथा कृषकहरुलाई China / India चिया सम्बन्धी तालिममा पठाई बोर्डका कर्मचारीहरुको बृति विकास गरिएको ति व्यक्तिहरुबाट सम्बन्धित क्षेत्रमा विशिष्ट सेवा प्रदान गरिरहेको ।
- कफीको अनुसन्धान कार्य विगत चार वर्ष देखि गरिएको ।
- चियाको जातीय परीक्षण (Clone) सम्बन्धि सेवा संचालन भएको ।
- इलाम जिल्लाको फिक्कलमा चिया खेतीको लागि माटो परीक्षण प्रयोगशालाको निर्माणगरि कार्य संचालन ।
- खुमलटारमा यस बोर्डको भवन निर्माणको लागि जग्गा प्राप्त भईसकेको ।
- चियाको कटिड., चिया बिरुवा तथा कफि बिरुवा अनुदानमा बितरण भएको ।
- चिया तथा कफी सम्बन्धि विभिन्न राष्ट्रियस्तरको कार्यक्रमहरु संचालन गरिएको ।
- कफी खेती बिस्तारका लागि प्राविधिक सेवा (सम्भाव्यता अध्ययन, प्राङ्गारिक कफी खेती बिषयक तालिम सञ्चालन, सेतो गवारो व्यवस्थापन क्याम्पियन सञ्चालन उपलब्ध गराइएको ।
- सि.टि.इ.भि.टि संग समन्वय गरी २९ जना कफी प्राविधिकहरुको सीप परिक्षण गराई कफीको जे.टि.ए स्तरको प्राविधिक तयार गरिएको ।
- राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय स्तरमा बजार प्रवर्द्धन सम्बन्धि गोष्ठी प्रदर्शनी मेला आदीमा भाग लिई प्रचार प्रसार गरिएको ।
- कफी बिरुवा तथा कफी पल्पर मेशिन एवं कफीको चिस्यान नाप्ने मेशिनको मुल्यमा ५० प्रतिशत अनुदानमा किसान र व्यवशायीहरुलाई उपलब्ध गराउदै आएको ।

- प्रत्येक वर्षको वैशाख १५ गते राष्ट्रिय चीया दिवसका रुपमा २०५४ बाट मनाउन शुरु गरी निरन्तरता दिइएको ।
- प्रत्येक वर्षको मंसिर १ गते राष्ट्रिय कफी दिवसका रुपमा २०६२ बाट मनाउन शुरु गरी निरन्तरता दिइएको ।
- कफी सम्बन्धि प्राविधिक लेख रचना विभिन्न पत्र पत्रिकामा प्रकाशित एवं प्राविधिक कफी म्यानुयल प्रकाशन, प्राङ्गारिक कफी खेती सहयोगी पुस्तिका २००० कपी प्रकाशन गरी ५० प्रतिशत मुल्यमा बितरण गरिएको, कफी नर्सरी देखि कप सम्मको जनकारी सम्बन्धि पोष्टर, प्राङ्गारिक कफी खेती गरौं आम्दानीको श्रोत बढाऔं, कफी प्रशोधन, कफी बनाउने तरिका सम्बन्धि लिफलेट प्रकाशन गरि वितरण गरिएको, ।

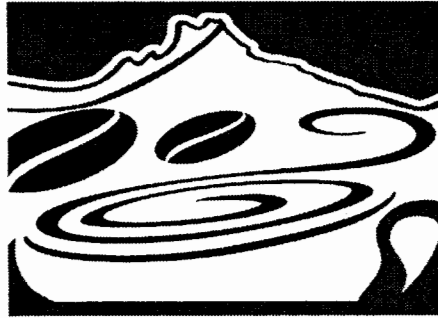
लेखक:

राष्ट्रिय चीया तथा कफी विकास बोर्ड
केन्द्रिय कार्यालय, काठमाण्डौमा कार्यरतहुनुहुन्छ ।

फोन : ९८१८२३९९४४, ९८४१५६३५३४

THE HIMALAYAN SPECIALTY

NEPAL COFFEE

नेपाली अर्गानिक कफी र भोलीको चुनौती

ढकेश्वर घिमिरे

कफी भनेको जंगलमा उत्पत्ती भएको एक प्रकारको वनस्पती हो । जस्को पाकेको फललाई विभिन्न तहगत प्रशोधन गरेर पिउन योग्य बनाइन्छ । हाल विश्वमा सम्मानित पेय पदार्थको रूपमा प्रयोग गरेको पाईन्छ । आर्थिक कारोबारको हिसाबले संसारमै पेट्रोलियम पछि दोस्रो कारोबार हुने वस्तु वनेको छ । प्रशोधित कफी धेरै परीकारहरू बनाउन प्रयोग गरि जाडो वा गर्मी मौसम अनुसार फिल्टर कफी, एस्प्रेसो, मोका, लाते, अमेरिकानो, क्यापाचिनो, आईस कफी, कोल्ड कफी आदी धेरै स्वादहरूमा बनाईन्छ । यसैगरी कफीका विस्कुट, चकलेट, क्याटबरी, केक, साबुन, स्यम्फु आदी समेत बजारमा उपलब्ध छन् । पिउन योग्य कफीको प्रशोधन २ किसिमको हुन्छ । कम गुणस्तरीय र अन्य रसायन वस्तुहरू समेतको प्रयोगबाट बनाईएको घुलनसिल कफी तथा १००% शुद्ध, ताजा कच्चा कफीको प्रयोगद्वारा तैयार गरीएको फिल्टर कफी । स्वस्थ र वास्तविक स्वादको हिसाबले शुद्ध अर्गानिक अराबिका जातको कफी उत्तम हुन्छ । यस्को सेवनबाट दम, बाथ, मोटोपन, पत्थरी, मुटुको रोगी, डाइबिटिज, पाकीन्सन्सडिजिज, लगायतका रोगलाई कम गनुको साथै फुर्तीलोपन र स्मरण शक्ती बढाउन सहयोग पुऱ्याउछ ।*

फिल्टर कफीको प्रयोग संसारमा ७०% मानिसहरूले प्रयोग गर्ने गरेको तथ्याङ्क छ । कफी उत्पादन गर्ने देश करिब १०० वटा छन् । अर्गानिक कफी उत्पादन गर्ने देश ४० मात्र छन् । उपभोगमा युरोपेली देश बढी छन् भने कारोबारमा अमेरिका अगाडी छ । कफीको बोट सदाबहार हरीयाली हुने आयु ५०/६० वर्ष रहने र वातावरणीय हिसाबले ८०० मिटर देखि १६००मिटर सम्मका भीर पाखा पहाडहरूमा बिस्तार गर्न सकिने फलस्वरूप गुणस्तरिय उत्पादन हुने, भुक्षय रोगथाम गर्न , चराचुरूङ्गी वन्यजन्तु समेतको संरक्षण गर्न, माहुरी पालन व्यवसाय गर्न , डाले घाँसहरू फलफुलहरू तथा विविध अन्तरबलिहरू समेतको थप कृयाकलापले रोजगातामा बृद्धि हुन्छ । कार्बनको अधिकतम संचिती र कार्बन व्यापारमा सहयोग, प्रांगारीक मलको स्वतः उत्पादन र माटोको उत्पादकत्व वृद्धि भै स्वच्छ वातावरण दिगो उत्पादकत्व वृद्धि र आय आर्जन समेतमा यो व्यवसायले महत्वपुर्ण योगदान पुऱ्याउछ ।

यसैगरी रोजगारको हिसाबले seed to cup सम्मको प्रकृयामा आईपुग्दा विभिन्न चरणका कृयाकलापहरू बिउ छनोट, नर्सरी व्यवस्थापन बिरुवा रोपण बगैचा व्यवस्थापन, रोग किरा नियन्त्रण, फल टिपाई, पल्पीड, फर्मेन्टेसन वासिड, ड्राइड, , हलिड ग्रेडिड, हेन्ड पिकिड, रोस्टीड, ग्राइन्डीड प्याकेजि, मार्केटिड ब्रुइड सम्म आई उपभोग गर्दा अत्यन्तै ठुलो (महिला/पुरुष) मानव श्रोतको प्रयोग हुने साथसाथै विभिन्न फरक चरणहरू (Value chain) मुल्य सृखलाहरू पारगर्दै आउनु पर्ने हुँदा कृषक उद्यमी र व्यवसायीको लगानी मेहनत शिप र वस्तुको शुद्धता अनुसारका मूल्यहरू फरक पर्दछ र सोही अनुसार नाफा प्राप्त हुने

*Coffee & Health

